

Oligarhiem sanāk labāk?

Esot riskanti ļaut prezidentu vēlēt tautai. Bet arī pašreizējā sistēma sevi pilnībā degradējusi!

Ir jau parādījušās atsauksmes par Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa ierosinājumu labot Satversmi – paplašināt prezidenta pilnvaras un mainīt ievēlēšanas kārtību, lai jau 2019. gadā valsts galvu vēlētu nevis parlaments, bet tauta. Nevarētu teikt, ka Vējoņa pirmssvētku runa būtu raisījusi spraigas diskusijas, acīmredzot tāpēc, ka abu pušu argumenti ir iepriekš zināmi. Patiesībā tie pat nav argumenti (ja par tādiem uzskata teorijā balstītus juridiskus un politoloģiskus pamatojumus), bet gan iedomātu situāciju konstruēšana. Līdz ar to viss iznāk kaut kā primitīvi – pret pašu ideju nekādu prātīgu iebildumu nav, bet tiek apspriesti iedomātie kandidāti, kas varētu uzvarēt prezidenta vēlēšanās. Tas varētu būt kāds "Maskavai tikams", "oligarhs", "populists" vai kaut kas tikpat bīstams.

Nenoliedzami, visi šie riski tiešām ir. Iebildumi ir respektējami. Taču tie uzprās uz tālākiem secinājumiem – ja jau pilsoņi vispārējās vēlēšanās nevar ievēlēt prezidentu, tad kā gan viņi spēj ievēlēt parlamentu un pašvaldības? Uz šo jautājumu izsmelošu atbildi nav nācies dzirdēt, tikai: "Tas nav tas pats" vai "Nespēj jau arī, paskatieties, kas tur ievēlēts." Līdz ar to, ja vien nav vēlmes nodarboties ar tālāku demokrātijas noniecināšanu, publiska diskusija par šiem jautājumiem pat nebūtu vēlama. Nu tad parunāsim nevis par tautas

LA

MĀRIS ANTONEVIČS

**Uz vietas stāvot,
smirdošo politisko
dīķi neizkustināsi.**

vēlētu prezidentu, bet par to, kā tas notiek pašlaik. Jo īpaši tāpēc, ka tieši pēdējās nedēļās ir parādījies labs izejmateriāls!

Atgādinājumam – lai kļūtu par Valsts prezidentu, pietiek vien ar 51 Saeimas deputāta balsi. Tiesības izvirzīt kandidātus ir Saeimā ievēlētajām frakcijām, un sabiedrībai ietekmēt šo procesu ir maz iespēju. To, ka tur notiek kaut kādi "darījumi", protams, var nojaust. Bet, lūk, žurnālā "Ir" publicētajās "oligarhu sarunās" jau pavisam konkrēti uzzinām, kā tās lietas tiek kārtotas. Fragments: "Šlesers Lembergam: "Ir jāieliek pareizais prezidents. Man

priekšlikums sekojošs – tev jānozīmē prezidents. (..) Mēs ar "Saskaņu" nobalsojam "par", un tev ir savs prezidents. Šoreiz nevis tā – trīspusēji saskaņots, bet tu uzņemies atbildību par šo posteni. Tev ir savs prezidents, kurš x stundā varēs palīdzēt."

Lembergs: "Par kuru cilvēku tu vari garantēt, ka viņš nebūs otrs Zatlers, nu, pasaki?"

Te jāpiebilst, ka iepriekšējās vēlēšanās tieši Valdis Zatlers bija šo pašu grupējumu atradums, apspriests līdzīgās aizkulišu sarunās, bet termiņa beigās nolemts viņu "sodīt", jo nav bijis pārāk paklausīgs. Tiek saukti dažādi ar Zaļo un zemnieku savienību (Lembergu) saistīti cilvēki: Uldis Augulis, Jānis Dūklavs, Gundars Daudze... Pieminēts arī pašreizējais prezidents Raimonds Vējonis (Šlesers: "Vējonim ir angļu valoda, bet Vējonis par mīkstu.") Katrā ziņā tagad jau var teikt, ka izplānotā shēma vēlāk nostrādājusi un to netraucējusi izjaukt pat prezidenta Zatlera rosinātā Saeimas atļaišana (starp citu, rodas aizdomas, ka toreiz kāds bija pastāstījis Zatlēram par šīm sarunām).

To, ka šādi prezidenta vēlēšanas notikušas ne reizi vien, apliecina vēl viens fragments no šīm sarunām, kur Lembergs Šleseram stāsta, kā otram prezidentūras termiņam savulaik apstiprināts Ulmanis (1996. gadā). Lembergs: "Uz otro termiņu viņam nebija balsis. Es tev pateik-

šu, viņam bija aptuveni kādas 40 balsis. Un Andris man toreiz – tas bija isi pirms mūsu lielā kara – Andris saka, klausies, velns, davaj to Ulmani! Man nahuļ to Ulmani vajag, bet viņam vajag, un mēs salikām, ko mēs tur varam – no opozīcijas, un "ceļā" jau arī nebija atbalsts. Un kopā mēs savācām, man liekas, 13 balsis. Iznāca, ka man bija kādas astoņas un Andrim bija piecas. Nē, mēs pat vairāk savācām – 15, man bija deviņas, Andrim sešas. Bļāg, un viņš dabūja 57 [patiesībā 53] balsis, tas Ulmanis! Saproti, viss baigi skaisti... Bet mēs tad zinām, ka mēs likām! Un tur bija zināms budžetiņš – ne jau par skaistām acīm. Ulmanim vajadzētu Andrim, bļāg, visu laiku roku bučot..."

Zināms budžetiņš? Tā kā balsu pirkšana?...

Ja tautas vēlēta prezidenta gadījumā var runāt par iespējamajiem (!) riskiem, tad Saeimas vēlēta prezidenta gadījumā tie vairs nav riski, bet konkrētas darbību shēmas, kuras tikušas un tiek realizētas. Tad kur ir tās pašreizējās sistēmas priekšrocības?

Iznāk gandrīz kā senajā pasākā par spēkavīru, kurš ceļa krustojumā lasa: "Pa labi jāsi – zirgu pazaudēsi, pa kreisi jāsi – galvu pazaudēsi." Tomēr, arī uz vietas stāvot, smirdošo politisko dīķi neizkustināsi, tāpēc sistēmas izmaiņas ir vajadzīgas! Kādas? Par to jārunā!